

„ЗАСТАВА“ излази два-
пут у недељу, четвртом и
недељом.
Цена је на годину 10. фор.
на по год. 5 фор., на чет-
врт године 2 фор. 50 нов.
а. и. за Аустрију, а за Ср-
бију на годину 100 гроша
на по год. 50, а на четврт
године 25 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по се-
личник врта, које из гар-
монта заузимају, и за сваку
врту плаћа се за први пут
7 за сваки даљи пут 5 и
од тога за жиг урне по
30 п. Долски се плаћу у
редовитству а предлата ад-
министрација „ЗАСТАВА“
у Новом Саду.

Број 112.

У Новом Саду, у четвртак 14. децембра 1867.

Год. II.

Нови Сад 12. децембра.

На чему осталоше „жестокости протести“ којима београдска дипломатија отвори питање „Германије“? Хоће ли министарство Христића „сретно“ ка крају привести, што министарству Гарашанина би дато да ухвати а не би сушено да откпа? Или ће се у клучету „политичне нуле“ успавати сва „енергија“ дипломатска у Београду? Заман патриотска жудња тражи жива извора у „собственом побуђењу“ дипломатије београдске; ова као да се неуме мицати без покретања са стране. Зна се, како је питање о градовима србским упредено вретеном и пресечено макама стране дипломатије, као што се зна, да и протести Гарашанина у питању „Германије“ неизвирало из каквог независног духа у Београду, него само противачу кроз Гарашаниново министарство као кроз канал између Петрограда и Цариграда, кривудајући од севера западу, и онда к југо-истоку. Одкуда да се, међутим, под фирмом „млађих сила“ продаје старо под ново у Београду, те да и ристићеве министарство као недоносаче извезе пред „гвоздену бомбу“ престарелих и оморених интрига; то нека је још „неиспитана тајна“. А доста је знати, да питање „Германије“ тече истим правцем којим је и потекло. Руска влада понудила је своје посредовање у питању између Србије и Турске, због догађаја на „Германији“, и као што се из Париза чује, порта нијешла да може одбити ту понуду руску: тако данас „жестокости протести“ београдске владе чекају да се реше с оне стране, од које су и покренути. И овом приликом велимо, да смо дужни само признање наше одати дипломатској помоћи руске браће наше; али патриотско срце мора немилостиво дирнути та истина, да влада у Београду још нема независног духа и самосталне радње у најзначајнијим народним правима. Кад би могло бити, да Русија устрељава друге Славене без њихове радње: зар неби оно исто чувство сродства које ју Србији привлачи, учинило да она одважно све угвешене Славене у Турској од робства избави? И кад је осведочена истина, да дипломатска помоћ коју Славени од Русије праведно очекивати могу може, донети праве користе а те Славене само кад се оснива на њиховој сопственој свести о својем народном позиву, и на њиховој сопственој енергији за своју народну самосталност и слободу: онда се и од београдске владе основано захтевати може, да нечека да јој све споља готово долази.

По једном телеграму из Марсеља од 6. (13.) децембра, „турска влада продужује своје оружање у име заштите противу намера Србије.“ Тај телеграм по свој прилици јест изговор цариградски за намере турске противу Србије. О каквој заштити Турске противу Србије може бити разговора у часу, кад невини крв србска, у коју огреве аустријска лађа „Германија“, вапије противу василичког оружја турског? Није ли ту Србија у нужди, да се оружа на заштиту противу намера Турске? А кад и у такој нужди србско оружје дипломатска рђа притискује: зар и тада још да се има узрока у Цариграду прибегавати оружањој заштити противу Србије? Не, нису то намере Србије, него је то сопствена узнемирена савет противу које влада у Цариграду изводи планове оружања. Али новим злочинством негушује се светско кривица за старије злочинство. Турска се и противу Кандије непрестаје оружати борити; но ми видимо, да она својим употребом у злочинству највише себе саму бије. Па и према Србији неможе она отврдилом злом никакво добро за себе постићи. Непомичност Србије на пољу свог народног позива баш и долази отуда, што је питање њених односаја са Турском пренето са војеног на дипломатско поље; нека порта покуша да србски народ на ново на бојном пољу изазове; и заиста ће се видети, да се тек на том пољу србска народна ствар са свагда решити има.

Марсељски телеграм, од 6. (18.) дек., потврђује, и да борба у Кандији вије престала, него се продужује, али „са великим губитком Турака.“ По последњим писмима из Цариграда, в. везир, Али паша, пошто је добио писмо од султана у коме му овај честита за лепо смишљену администрацију у Кандији, добио је вољу да се у Цариград врати. Али се показало, да вије лако остварити администрацију као што ју је в. везир био смислио. Тако је на-именован наместник за Санају, који још није

у власти над турском војском. Бојеви, вели се, обновљени су; Хришћанске чете прикупљају се поглавито на висинама око Канеје, и отуд нададу, да нова турска помоћ продире у унутрашњост Кандије. Било је врло жестока боја код вароши Хераклије; хришћанско оружје победило је. Уобште хришћанске чете неоскудевају ни у оружју ни у чебани; али ране немају колико би им требало, и нарочито им је сад у зиму тешко вабавити је. Жене и старци непрестано одлазе у Грчку; један велики руски пароброд одвезао их је недавно више од две хиљаде у Грчку. Така помоћ руска, као и оно дипломатско посредовање у питању „Германије“, што напред споменуемо, наравно само ће укрепити братска чувства Источних Хришћана спрам Русје, као и овом приликом једине сталне заштитнице њихове противу зулума турског.

Руски посланици у Паризу и у Цариграду добили су дозвољење, да на месец дана могу у Русију доћи. То дозвољење тумачи се: као да су исти посланици званично и у политичној цели у Петроград позвани. За кратко време знаће се је ли то тако, и каква је то цел, која ђенерала Игњатијева из Цариграда и Будберга из Париза у исто време у Петроград доводи.

Париски полузванични лист „Ла Франс“ дознаје из Петрограда, да се озбиљно ради, да ђенерал Игњатијева дође за министра спољашњих послова, на место кнеза Горчакова. Неможе се одрећи, вели исти лист, да би така промена у Русији значила у данашњем положају Европе, нешто више, него просту министарску промену.

Италијански листови јављају, да је ратно министарство у Фиренцији закључило, да се први ред оних који су дужни служити у војсци, по унису од 1864, савову под барјак. Међутим непотврђује се, да ће се скоро састати конференција за римско питање, као што се из Париза најпосле било јавило. Напротив из Лондона, из Петрограда и Берлина сложне се одговара, да су париски гласови о конференцији прерани.

Смртна казна коју је инглеска влада извршила над трима осуђеним финицима у Манчестру, распалила је најжешће огорчење међу Ирландцима. Ови сад непрестају ни од најопаснијих корака за освету проливене крви. У Лондону су покушали да барутом подпале један крај оног здања у коме је затворен финиен Борк, у намери да, у забуну која би се тим произвела, прокопају улаз у сами затвор и избаве Борка. Та им је намера осуђењена; али непрестано стижу из Лондона гласови, да се час ово, час оно од најпознатијих здања у Лондону хтело или хоће да подпали од заврених финијена. У исто време јавља се и о новим припремама истих за оружану покрет то на овој то на оној точки Ирландске, тако да инглеска влада нева на коју страну пре да војску пошље. Прави слободњачки органи инглески осуђују у гласу владу, која је свирепим и целатским поступањем изазвала тако бурно огорчење Ирландца.

ДОПИСИ.

Пешта 8. дек. Интерпелација о питању народности, коју је јуче поднео г. Мила Манојловић на сабору, гласи овако:

„Ма како да се разликују њења о важности питања о народностима, ипак је права истина, да то питање у садашње доба спада међу најглавнија питања европска, а да се то питање особито у нашој отачбини образује као питање о животу, то доказују одлуке и свечано изјављена обећања сабора 1848-9., 1861. и 1865-7.“

Узимајући дакле на ум, да је један од узрока жалостних догађаја 1848-9. састајао се у томе, што то питање не беше прекинуту, и што одлуке, донесене 29. септ. (п. р.) 1849. у Сегедину због догађаја, који насташе, не могуће се извршити; узимајући даље на ум, да оне изредбе, које 20. окт. 1860. донесе провинција у обзиру једне гране тога питања, т. ј. ствари о језику, не задовољавају, и само се од чести извршише и извршују;

разматрајући, да је сабор од 1861. припознао, да не само има тога питања, него да је важно и прешао, те је у првој својој атреси изјавило, да је готов, народна захтевања суграђана других народности на основу права једнакости законом утврдити и сабор је ради тога доста одредио комисију која ће саборат о томе њему и поднети;

разматрајући, да сабор извешта о том предмету због свега распуштаја није могао у расправу узети;

разматрајући, да је садашњи сабор у својим адресама обећао, да ће решити ово питање на темељу правичности и братимства, те је ради тога на првом свом сабору и комисију одредила;

разматрајући, да је на једном сабору другог састанка посланик Павле Ђари као начелник одбора за народности заштитио министарство о томе, а ово је одговорило, да не жели да одбор у послу народности прекине своју радњу;

разматрајући, да је 26. јун. ов. г. одбор, кад је пододбор поднео елаборат, одлуком био упућен, да свој предлог о тој ствари поднесе посланичкој кући, како се ова по распушту онет скупи, како би исту ствар одмах у расправу узела;

разматрајући, да је министарство на интерпелацију Франца Деака изјавило, да му је била намера, да у том послу још за пређашње периоде аборова поднесе законски предлог, али да је хтело дочекати одборски елаборат;

разматрајући, да је начелник министарства у почетку садашње периоде аборова изјавио, да ће од одлуке 26. јунија одступити само што се тиче зајма за жељезнице и законска предлога поравнања, па је ипак од министарства и више других законских предлога за расправу подвезало, о којих се важности истина не сумња, али ипак њихову прешност наспрам ствари о народностима не можемо припознати;

разматрајући, да велико дело садашњег изравнања, дотле неће бити прекинуту, докле се ово животно питање наше отачбине на спокојство народности не реши, и најпосле;

разматрајући, да основно решење овога питања служи за особиту корист наше отачбине, пошто до тога стоји умирење различитих народности, њихова равност у испуњавању њихови дужности према отачбини, и њихова готовост за жртве;

ради свега тога ми доделодисани испуњавајући дужност, коју осећамо да имамо према отачбини и према нашим сопственим народностима, доносимо ради одлуке овај

Предлог:

Посланичка кућа нека упути одбор, који је за посао народности изаслан, да свој елаборат продужи па га заједно са извештајем неизоставно до краја Јануара 1868. поднесе.

Пешта 7. дек. 1867.

Петар Чрнојевић, Анд. Мочоњи, Ад. Добрсански, Ан. Мочоњи, Емил Манојловић, Константин Папфалски, Милош Димитријевић, Вић. Бабеш, Ал. Влад, Ђорђе Сивачковић, Андрија Медан, Флорид Варга, Алекс. Бохачелуи, Емилуило Гојда, Јован Вуксариу, Сигмунд Пап, Ђорђе Мочоњи, Сидра Балозири, Јован Тулбаш, Јован Балозири, Лурел Маниу, Алекс. Роман, Алекс. Мочоњи, Јосиф Ходосиу, Јеван Молдован, Стеван Брановачки, Петар Михаљ, Јван Јуст. Стеван Маркош, Алекс. Николић.

И. В. У Пешти, на св. Никољу. Има већ више него недеља дана, како сабор сваки дан, шта више и недељом држи седнице, и то сваки пут од 10 часова пре подне до 4 после подне; јако се журе да пре светаца посвршују све важне ствари, што се сада на дневном реду, и којима ће да се положи нов темељ бољој или — горој будућности Угарске, којима ће да се утврди сјева између Немаца и Мађара, да они с једне, а они с друге стране угушују и угвешују Славене. Мађари, који се свагда тако раду хвале и поносе, како су они слободуман народ, сада уговарају с Немцима, како ће што боље да прече и угушују слободу другима народима, својој некадашњој браћи. Ко не поштује слободу у своме брату и у сваком човеку, тај не поштује ни своју слободу; ко другоме угушује сваки слободан развитак и тежи да га себи подјарни, тај ће премаи после сам себи робске окове напући и својом руком себи гроб ископати. Посланици се журе да до светаца све ово посвршују, да могу код куће своје с пуним задовољством и уживањем појести божињи келас, јер су оспирмали своју довољину, а својој браћи су спремили замке, да их што лакше могу упропастити. Само да им доцвије тај божињи колач не засадне!

Нећу вам овде описивати ток тих дугих дебата; него ћу из њих да вам саопштим само једну појаву, која се збила у петак 1 децембра, и из које ћете видети, да министар-председник гроф Андраши није био само према др. Милетићу онако опор, већ он знаде исто тако, и још горе поштујати и са сваки другим чланом опозиције. Гроф Андрашији према сваком своме противнику не устручава се изрећи своје малодурање.

Л. Бесермињи, члан крајње левице и уредник „Мађар Ујшага“, од кога је сабор о-прло руке и предао га суду, као што је читаоцима овог листа већ довољно познато, узео је прилику при дебати о државном дугу, да

одговори на речи министра председника, које је овај у седници од 23. новембра изреко, да „има једна партија, и један политичан лист у земљи (а то је крајња левица и „Мађар Ујшага“), који од тога живе, што проповедају, да су основна права земаљска продата.“ Бесермињи се огладио против тих речи, па је међу осталим и ово рекао: „Јавна је тајна, да влада чланове крајње левице шпионима окружује, да дозна, какви новци долазе у њихове руке, и т. д.“ Гроф Андрашије на то одговорио у другој беседи, из које ваљ само ово неколико речи саопштавам: „Ја држим „Мађар Ујшага“ у обзиру његовог правог основа и његових начела за морално сиромашна,“ на што је десница бурно одобравала. Даље је назвао крајњу левицу реакцијом, „реакција носи кадна црвена пера, јер врло добро зна, да има само један начин, да се уставна слобода уништи, а то је претеривање и т. д.“ Десница је омет и овде бурно одобравала.

У суботу на вече су давали пријатељи Бесермињијеви у овдашњем грађ. стрелишту њему у почаст сјајан банкет, на коме је било до преко седам стотина душа. Могло се ту чути доста лепих речи и патриотских здравица.

И. В. — У Пешти, 9. дек. Било је а има још и данас у Новом Саду неколико радних Срба, који су, превирујући општу народну ствар само из којикаких личних обзира свој ерски понос ногама погасили, и с Немцима и Мађарима ступили у савез против ерске народне странке. Ти су људи, као што је познато, проширили свој јед и грдње на народну странку у новосадском „Локалблату“ и „Напредку“; па кад им то ништа не поможе, кад и успркос свему њиховом усилјавању и напрезању, и поред свију тужба, што их и самом министарству лично доносише, свесна народна странка у два пута тако сјајне победе одржа, онда они измислише неки нов начин, како ће своје гадне цели постићи, јер им ништа не поможе досадашњи начин, које употребљаваху. Они сада почеше да изливају своје грдње у овдашњим листовима, и свакојка потварања на народну странку, новосадски магистрат и поједине личности да изнесе, на позивају владу, да као што је са хевешком жупанијом учинила, тако нека и у Новом Саду поступи. Тако је међу осталим пре невих дана овдашњи лист „Пештер Журнал“ донео један допис из Новог Сада, у коме има пуно гадних грдња и потварања на поједине личности, за магистрат се каже, да се тамо „жалостно гадује“ и т. д. Из целог тога дописа ја ћу да вам саопштим само оно што је најглавније, што му је управо цел; а то је ово: „Ми се чудимо само стрпљењу високе владе, која је у ствари хевешке жупаније знала својим наредбама уважења прибавити, а садашњи новосадски муниципалитет је већ у првим својим скупштинама, не обзирајући се на наредбе министарства, по којима се имају сви записници представити на мађарском језику подносити, ипак закључио, да исте само на ерском језику подноси, и тај тврдоглави закључак није, као у хевешкој жупанији, донео са сабом законите последице.“

Као што се из ово неколико речи види, овај допис, саопштен у владиној листу, има ту цел, да побуди владу, не би ли и с новосадским представитиштом исто онако поступила као и у хевешкој жупанији. Ето какво оружје употребљују сад ти људи против народне странке! Ми се надамо, да се министарство не ће обзирати на поједине којикаке клеветнике; и држимо да не може с правом никоје строжије мере чинити против таквог заључка једне муниципалитете, да се ова у свачему служи језиком већине, А ако дође до тога да не решава право, него сила, онда је друго питање.

Од нове године ће овде да излаза словачки један лист у демократском правцу трипут на недељу. Наслов је листу „Словенске Новине“, а уредник му је Јован Бобула. На застави му је написано: слога и споразумљење између народности. Елем демократска се начела јако шире и олађују.

Пре у неком допису сам вам јавио, да је варош Цеглид изабрала Кошута за почасног грађанина; сада је опет иста варош изабрала за почасног грађанина још седморци, и то све

чланове крајње левице саборске; међу тим а су: А. Бесерџић, Јос. Мадарас и Јов. Видач.

Ф. Рума 5. децембра. Држим да неће сувишно и излишно бити, акт којим г. судица румски Бранко Јовановић ваљаног и честитог кнеза Љубу Панајотовића од звања свога диже на јавност изнети. Он гласи од речи до речи овако:

„На старешинство општинско у Руми.“

Поводом тим, што је досадашњи кнез општине Руме г. Љуба Панајотовић самовласно, без знања и одобрења предпостављене жуп. власти, и са игнорирањем оне, осветлење вароши Руме наредио, што увидевши и носеће бакладе ово предпостављеној жуп. срезној власти пријавио није, но шта више немарност у дужности својој показао, исти се кнез општине Руме г. Љуба Панајотовић од звања свога овим диже, те се званице кнеза румског привремено поверава сенатору општинском Руме Васи Веселиновићу.

Г. поч. судицу Коићу налаже се да неотложно аваније кнеза румског од првога примати и последњом уручити има.

„Од жуп. срезног суда као пол. власти.“

„У Руми 3. (15) децембра 1867.“

вел. судица Јовановић с. р.

Уз тај племенити акт шиљем засад само ову једину примету, да није истина, да је кнез осветлење вароши наредио, као што декрет гласи, већ је на захтевање овдашњег грађанства наредио, да се само једна част главне улице, којом је баклада пошена, осветли, као што је у истини и било. То се дакле никако другачије назвати неби могло, него званично лаж, ако се данас и званично лагати сме! —

Све нечувене поворе, које је наш г. судица Бранко Јовановић са својим братом полим робом Г. Костом Коићем поч. судцем, а злосрећним питомцем Текелијим, приликом избора посланика на сабор троједнице чинио, обширно ћемо описати и јавности предати, нека цело Србство зна, како су наши жуп. чиновници врстни синови Србски!

Г. др. Суботић као посланик румски био је овде по свршеном избору два дана, и нису му credentiales уручене; а г. Филиповић као изабрани посланик среза румског и данас је још овде, пак ни на чешије исказа credentiales још добио није! Данас је због тога морао кочијаша одустати, који је дошао, да га у Вуковар вози. Он дакле још овде чека, али је данас пре подне путем брзојана ту самовољу г. барону Раушу јавио, и чекаће овде у Руми да му се credentiales уруче! —

Дакле и по свршеном избору чине се покори који у овдашњој публици србској највеће оторачење побуђују! —

— У Митровици 1. дек. И ми имамо смо у недељу 25. нов. прво „село“. Можда неби ни јављали одавде нашем свету о том првом селу нашем, да није необично сензацију учинило у месту нашем и у званичним одајама.

Да нацртамо најпре то прво село наше: Цаца зима, вејавица неда ока отворити, али зато се опет скупило леп венац наши Србине у читаоници србској, да са браћом својом проведу једно вече у душевној забави. Скупљени збор поздравно је г. Т. Димић, управитељ србски основна школа по крајини, са до-

бродошлом, и помогао вам Бог браво и се-стре. Ређа даље у говору свом какав забавља Франце, Немац, Талијан и т. д. и прелазиле на забаве у Србина, па се труди, да лепим србским говором омили овом збору старе обичаје србске. Затим је певала певачка дружина наша „ој крчмару“ лепо и складно.

После мале одпочивке устаје др. Ненадовић, и говори о удруживању у опште; наводи, шта су добро уређена друштва по један народ, па после говори о удруживању код нас Срба. Један народ, говораше он, без удруживања духа јест тело без главе. У друштву се развија она снага, која осигурава слободу. Народ један може се само уједињеним силама унапредити, а то бива удруживањем, јавним договором и јавним делањем. Јавно мњење тога друштва тек изриче преусуду, да ли су ова или она дела по народ један спасавајућа или не. Дошло је време, да јавно мњење почиње владати; сила ће скоро изчезнути као дим, јер има противу себе истину која је опako вечна као што је Бог вечан. У овом важном времену, кад се народи препорађају, држимо и тврдо верујемо, да ће се и наш народ препородити, а ми у том важном времену морамо радити, да нас тај преображај сиремне застане. Удруживањем тек ћемо моћи учинити, да нама наш народни прерођај што скорје дође. Говорник говори даље шта је јавно мњење, па изводи да љубав и истина, љубав према роду, знање и изражање једног друштва, то су основи јавног мњења. Знање и истина јесу највећа моћ, која лацне робске раскида, бајонете крша, а топове загушује. Говорник набраја даље какви јади, какве беде наш народ тиште, па пита, ко је тај што ће Србину помоћи? Нико други, већ само Србин; „само Србин Србина спасава.“ Даље је говорио, како се и младо Србство ујединило, и каква је проглас на својој застави написао, те опомиње и овдашње друштво да усвоји тај проглас младога Србства, јер тек на основу оних врлина и онаког делања, као што их је Младо Србство усвојило добићемо свест о праву и дужностима човека. Он опомиње уједино противу реакције која је противна сваком озбиљном делању и напредном раду народном. Доказује, да примањем туђинских развратних забав и обичаја лако можемо окутити наше неvine и морално-вредне забаве народне. Напоследку рече: На част Немцу и Француви нови „балови“ „соарен“ „кренцхени“, а ми ћемо се у духу народном забављати, и главно нам је учити се и спремати, да нас преображај народа застане свесне своји права и своји дужности. „Живно!“ био му је одговор и знак, да се с њиме слажемо. —

Затим је певала дружина певачка староческу песму „бивали чехове“ дивно и складно.

Разговор све живљив биваше, а кад наш Ј. Поповић учитељ поче из „Змаја“ читати „нешто о љубави“ и „љубав и верност“ село нам постаде још живље.

Још однева певачка дружина „Радо иде Србин у војнике“; пак онда повика неки господичић, „сад долази томбола.“ Мало ће ко знати шта ће то „томбола“ значити, то нам је другим речма лутрија. И та се „томбола“

који се сазову, да о каквом преступу свој суд кажу, дванаесторо избаца, за које неће да му суде; тако и тужитељ избацује 12 и мају поверење обеју странака.

Да се угарско министарство постарало и за нас доле по српским крајевима, па да је и тамо поставило пороту, те да Србину Србин суди, а не, ако си Новосађанин, па си оптужен, да ти суди пештанска порота, у којој су људи, које не познајеш, и где можда немаш ниједног кога неби изабацио, — да је, велим, и у нашем крају где порота, онда би нужно било, а досад би се одавна већ и учинило, да се нашем народу потанко каже све, што овамо спада, али овако држимо да је доста, да се наш народ колико толико упозна са установом слободне државе, какве ни у Србији нема, јер тамо је — цензура.

2. децембра п. р. држана је прва седница пороте у Пешти, под коју спада и већина Срба из доњих крајева Угарске.

Године 1843-4. и 1848-9. тежило се на угарским саборима, да се уведе црота и овде, али онда не беше једнакости, 48. год. не беше мира, а за прошли 18 година не беше слободе. А једнакост, мир и слобода су три чињенице, што условљавају корисни опстанак тој установи. Једва је на саборској седници од ове године 25 фебр. министарство поднело сабору ствар пороте, и дао Бог у добар час, јер је закон о штампи год. 1848-9. чл. XVIII. што чини, да је горка угарска слобода штампе!

Па сад да кажем у кратко предмет и резултат са прве поротне седнице онога дана, када је у живот ступила та уставна, оног дана, који је од сада значајан по Угарску.

Предмет: Реши Еншел Шандор пештански адвокат тузи Шереги Јошу сиротињског под-пискала жупаније пешт-милиш-шолтанске због опадања путем новина.

мораде узући у србско наше село, само да буде што „нобл.“ Према је се више гласова чуло, да то није ни свом месту, а опет се играла та игра, но ми незнамо како се свршила, јер нас није занимала.

Тако је од прилике текло прво село, што је приредила србска читаоница.

Сутра дан чусмо, да је некима Немцима и Мађаронима, што су на селу били неправо било што се и они нису споменули, већ се толико Србство спомиње, те су код власти ургирали, а ова једва дочека те посла опомену србској читаоници због говора др. Н. Пребацује се да у том говору веје „дух слободњачки и политичан“, а осим тога „оће се да раздор посеје, између Немаца, Мађарона и Срба.“ Читаоница је закључила, да одбије ту опомену, и да свечано одговори, да је она другачије разумела говор др. Н. него што су уводе власт известиле. А тако исто дође и дру Н. опомена, као што чујемо од власти исте, у којој му се и забрањује у будуће такве политичне говоре држати; иначе после-дице може сам себи приписати. — Ето како ми овде стојимо и шта можемо радити, кад нам се неда ни душевно изражавати. Овде не важе они исти закони грађански, који важе у осталој Аустрији; граница има своје законе наполе, с тога и ми једва чекамо да се ти параграфи сабљарских опростимо.

Тако се, видите, пази овде на сваки корак наш, и криво се свађа, а неће се да се зна, како се поједине слуге власти према нама владају. Само за пример навешћемо нешто: „Капестан компаније митровачке назива поштеног грађанина (Л...а) „кошем“, „магарцем“, „медведом“ и сваким појрдима, а неће да зна, да несме ни простом војнику „Ти“ казати. — Овде има у компанији и поручик неки Јукић, који пред својим старешином тера општинског старешину у Србију по грађу за србску школу, која ће се овде видати, кад наш старешина моли капетана, да се место чамове грађе, растова узме за школу. Оволико за сада, да види свет, ко сеје раздор, и ко ради амо што не треба.

§. Бечкерек 5. дек. Једна пословица наша вели, да неке људе не треба тражити са свешом, они се и сами покажу. С овим људма обично нико и сукоба не тражи, нити имати жели, ал' кад на човека наерну, пререче би самог себе било, не одбити овако манито наертане од себе.

У броју 95. „Напредка“ дописник његов одавде; коме су од оног времена, од како собственом препоруком својом не могаше као „готов човек“ у прочеље зеленег асталца у једном окружју сести, силе здравог разума прилично већ укопуле, нападе најпре на овдашњег адвоката Д. П. због непосредног учешћа његовог у избору варошког капетана, а после наерну и на мене, односно на садржај дописа мога у броју 106. „Заставе“ нечтатаног, гди сам казао, како су интерпелације г. Милетића овде примљене.

Он у првом истина опште мњење овдашњи Срба јавно побија, и сасвим противно ономе што сам ја казао тврди, па име: да спомену-те интерпелације овде нико не одобрава.

Ствар је у овоме: Реши је био на једној криминалној седници жупанијској, за коју вели, да је била грбава и траљава. То га је побудило, да напише неколико пикантних речи, што нису ни најмање вређале ниједну особу, да напише у листу што га жупанијски званичници највише читају, то је Мађар Ујшаг. Чланак свој је завршио са речима: „Ако јавне расправе увек тако траљаво иду, онда је боље, да затворимо опет врата, јер ће јавност, што их иначе стражар правде, кривити достојанство жупанијског суда.“ —

На то је Шереги Јожа, као члан жупанијског суда у одбрану жупаније написао чланак у Мађ. Ујшагу, да скучи нападача на жупанију, и том приликом рече неколико речи о нападачу, Реши Еншелу. „Р. Еншел Шандор — тако су гласиле те речи — био је у баховом времену равностан германизатор, а под приворном био је верно шапутало (подказвач) ондашњем највишем човеку у жупанији као што то знају званичници под приворном.“ Даље: „Ван тога је славан као оснивач књижице за тавнице, са том изменом, да је скупоценије књиже, што су поклањали људи робовима, себи задржао, а да их је заменио са књижицама од мање вредности, као што је то учинио и са поклоњеним књигама једнога од самих званичника жупанијских.“

(Свршиће се)

ГОВОР М. ТОПОНАРСКОГ на селу, што га је приредила „Предодница“ 26. новембра у Пешти. (Продужено.)

Народи су дакле сретством незнања свога живеали у ропству, које не знам, је ли и у чему лакше било, него ропство старог века. Истина да се човек није више рађао као роб, али тим веће му је било душевно ропство под

Кадгод сам о предмету каквом, кои се на Срба изљаже тиче, у јавним листовима дописивао, свагда сам најпре за опште мњење разабрао, па онда то јавности предао. Тако сам радио и кад сам јавио, како се о истим интерпелацијама овде мисли. Да су оне овде у опште одобраване, и да се о њима онако мисли, као што ја рекох, то ће вам потврдити цео свесни В. Бечкерек.

Ја знам да је дописник и противно мњење чуо, али не од Срба, него у кругу Мађара, којима се он удвара, али ја нисам казао како о поменутих интерпелацијама Мађари него како свесни родољубиви Срби о њима мисле.

Није дакле истина, да овде интерпелације Срби не одобравају, као што дописник „Напредка“ каже. Ал' шта је њему до истине стало, његова је намера била, побити цену и уважење старобечејском посланику средством обмане.

Но ту ће му сво утицање и напревање узалудно бити, јер су сви свесни Срби о чистом родољубљу покртвовани и темељном знању старобечејског посланика тврдо уверени, тако да их у томе нико поколебати неће.

Из окружја кикиндског 2. декем. Од како је рестаурација диштриктска свршена, од тог доба ништа се овде догодило није, што би тако позорност читавог народа диштриктског на се обратило, као недавно уништење новоизабраних представника у В. Кикинди.

Још онда, кад је општина ова више знаменити Срба за своје почастне грађане изабрала, поговарало се, да ће она неке између њих и за представнике диштриктске изабрати многи су се о томе знајући навис сујета и себичњачка тамо има, сумњали, кад пак Кикиндјани реч одржаше те г. Милетића и Брановачког зајста изабраше, и кад глас о томе дивном избору по другим општинама пуче, не би ни једне свестне душе, која се томе зарадовала није, али још нам се радосту овом у скипљени осећан на стишали нису, а ми се чито обезбедимо кад нам неповољни глас стиже, да је диштрикт биров садашњи г. Видић избор овај, и то још „силом своје власти“ уништио.

Овоме се колачу нико живи од г. диштриктског биров надао није. О њему се сад по свима општинама једнако мисли и говори, а постапак му се овај с највећим негодовањем осуђује.

Истина да народ диштриктски г. Видића нијгда и није сматрао, као човека за ово звање са свим на свом месту, али да би једаред трпење због познати неки личности међу рођеном браћом престало, ишло се на то, да се избере трећи неко, кои у заплете диштриктске није умешан, и о коме се као представљао, да ће позив свој у овом обзиру бар сватити и главномо злу, међусобном трпењу крај учинити моћи; у колико је ово постигнуто, то ћемо други пут обелоданити, сад да се вратимо започетом предмету, кои је повода овоме допису дао.

Како да протучајемо онај појам г. Видића о свом звању, кад вели, да је њему министарство руковођење овога диштрикта пове-

љажном науком његових новозиспросветитеља, шта више, још је и у средњем веку остао робом за пазар, јер га је господар могао с оном земљом, коју је обрађивао, другом господару продати, још и у средњем веку није управо себи радио, него тим господарима својим.

Овака је била слобода, или да боље речемо, овака је било ропство људи и у средњем веку, 14 стотина година после проповедника хришћанске љубави, а то се ропство, као што већ рекох, оснивало просто на незнању робова, па зато и кажу људи, да је знање моћ; оно те доводи до свести, свешћу распознајеш правду од неправде, свешћу распознајеш слободу од ропства, свест ти даје снаге на отпор против неправде, против угњетача слободе твоје. — Цела Европа стегне у средњем веку под притиском невољних људи, цеду је Европу покривла густа тама, а из те таме про-сијава само једна зрака светлости. Та светлост долази из једног кутића Европе, у ком је свестан народ распознао правду од неправде, слободу од ропства, а тај је кутић мала Швајцарска, која се најпре ослободила душевног ропства, па је после, али још у средњем веку, у крвавим бојевима освештала и народну слободу своју. Она је чини ми се најбоље одговорила науци Христовој у средњем веку.

Завршујући овај површан нарт средњег века, имам да речем још неколико речи о политичкој слободи народа у томе веку. На жалост не могу о њој много говорити, јер се у историји не може о овоме управо ни говорити, чега у истини није било. Политичке слободе, извимајући Швајцарску и неке вароши, не налазимо у средњем веку ни код једног народа; ни један народ нема своје самоуправе, црквене и светске деспоте владају по својој људи, а незвалице народи сагнули главу, да

ПОДЛИСТАК „ЗАСТАВИ.“

НЕДЕЉНА ПИСМА ИЗ ПЕШТЕ.

VI.

(Продужење.) 23. Новембра.

4. Ова установа васпитава народ, развија у њему снагу суђења и брани снажно грађанску слободу. Васпитава народ, јер поротници слушају тужбу и одбрану. — где су обично научени људи, што туже или бране; јер морају да добро паза на сваку реч, да могу на-дри бити, да донесу исправан суд. Развија снагу суђења, јер поротници суде о кривци или некривци. А да снажно брани грађанску слободу, то показују јасно државе, у којима је та установа код куће, где влада не може да бира по својој вољи из народа своје жртве, неможе на падати на поштена грађана, који шибла погрешке владине. И с тога је, што ће се Инглези, који воли своју слободу, свачега пре одрећи, него да науцети пороту; с тога је што пороту мрзе и што стрепе од ње само душмани слободе, а пријатељи слободе поштују ту установу, готово је обожавају, јер ће у својој слобода да нађе прибежишта и онда, када је сваки други завод повареношћу и партичношћу подкопан.

5. И сам оптужени је већма умирен и онда када се каже да је крив, јер зна да га није осудила „тајна сесија“, стални суд, можда и нарав „напредан“, него су изрекли кривицу над њиме ни од кога не зависни, поштени грађани, који се закљичу живим богом, да ће за време читаве расправе савесно познати, да ће без наклоности, плашње, мржње и сваких других личних осбара, једино на основу тужбе и одране по узроцима, по својој унутарњем уверењу, истинито, слободно и поштено судити. Тако им Бог помогао. Ка онда још је и с тога умирен оптужени, ако се каже, да је крив, што има прилику да између 36 противника,

ило; та људи божији! ми знамо и сваки коме врана још мозак попила није знати мора, да је руковођење диштрикта овог народ избором својим сад њему поверио, а министарство је само оно потврдило и одобрило, што је народ учинио.

Зашто г. Видић тако брзо погази и заборава поклоњено му поверење народно и без невоље се у благовољење министарства баца, то ће доцније ваљда јаснијег свог смисла имати, него садашњи појам о главном позиву свом.

Кад је г. Видић од министарства већ овлашћен да народну жељу позвати и дух му угушавати сме онда, кад овај теškoј бољести својој сам себи лека и помоћи тражи и нађе, и над вели да немогу странци бити представници који никаква добра немају, зашто се тог правила и код други обштина недржи?

Г. Видић ваљда и незна да у представничтву има не само белжника који осам напута нигде ништа немају, него још и представника на уједно и местни бирова, кои осим тога што по имају у категорији белжника спадају, још су као јатаци и крадљивци познати, и овани се на срамоту чатавог диштрикта трпе у представничтву јер се за њих вели, да их је народ бирао, а да ко изабра г. Милетића и Брановачког? ако је слободно запитати!

Г. Видић сам се хвали, да је за кратко време ового диштрикту већ много добра учинио; да ми силу тог још ваљда невидимог добра осетили и познали нисмо, то признајемо; да нам је пак грдну и ненакладну штету с уништењем избора г. Милетића и Брановачког учинио и то сви свестни диштрикћани исповедају.

Диштрикћани су много којекваки чуда преко своје главе претрпели и претрпели, па и за ово веле: трпи душо Бога ради, — а где време носи бремене.

Будим 8. дек. У „Застави“ од 3. дек. бр. 109. пишу из Темшвара како садашњи архијепарх у жупанијским скупштинама не даје од себе гласа чути, — тако се вели, да се у последњој конгрегацији прочитала једна наредба од министарства просвете, која се у право цркве наше тиче, и ту су сви очекивали да ће владика што проговорити. Али он ћутао је.

Ето куд је народ за 20 година са својим архијепархијама дошао, да ни онде не дају од себе гласа чути, да су управо дужни говорити. Леп успех од наших архијереја! Мора се човек чудити и дивити како то може бити? Ми видимо да цео свет напредује, што неможе дружије ни бити, јер по самој природи, човечанство не може на једнаком месту стајати, оно се мора развијати, као што се плодно дрво развија — листа — цвати и плод доноси колико нам тежке наше околности допуштају; ми још колико толико напредујемо. Погледајмо само радњу наше личне омладине, па ћемо се уверити о томе. И кад цело младо србство напредује, зар да наши архијереји напред неће, зар они да буду непродуктивни, да у интересу цркве своје и у корист „во-

им“ десетци могу још боље на врат усести, народи — трпе па ћуте.

Чим преврнеш сад први лист у новоме веку историје, одмах ти упада у очи разлика између њега и средњег века. Једнакост између та два века показује се најдаље у томе, што је и у њему било крвавих бојева, као и у средњем веку, али већ је грдна разлика и међ тим бојевима. Цел бојева у средњем веку била је то, да се утврди сила светских, а све могућност црквених деспота. Нови већ се у правно и отпочео бојем, и то бојем против црквеног деспотизма, против угњетача душевне слободе људске, а на мах за тим бојевима долазили су бојеви против светских деспота, против угњетача човечије и народне слободе. — Шеснајесто и седамнајесто столеће показује нам у историји човештва занета велики напредак, а сретства, којима се до тог напретка дошло, можемо свести на следећа три главна: на реформацију, на развитак трговине и на штампу. Главна је заслуга 16. и 17. века, што је оно ослободило човештво од све могућности римских папа и његових попова, а та се заслуга има просто приписати реформацији. Реформација је бацала у свет нове идеје, које много боље одговараху достојанству човека, реформација је истурила на среду питања, може ли један једини човек тако звани заступник Христов на земљи, монополисати истину, или има сваки човек права, да се придружи оној вери, која његовој души и његовом разуму најбоље одговара. Реформација је овака питања не само речима и мртвим словима, него с мачем у руци и на крвавим бојштима решавала. Мањег је уплива имала на развитак слободе трговина, али овај је ипак доста велики био. Трговина, која се у то доба почела јако развити, води размени мисли, разменом мисли долази се до истине; трговина не трпи окова,

љубленог“ народа свога не делају?! Епископи у Чарнојевићеве доба нису у нерадни време проводили; они радише за своју прву и народ. Само да споменемо Исација Дијаконића у Јенопољу, који се много година трудио за „сиромашки“ свој народ, много путовао и у Бечу ствар народну бранио; на корист цркви и вароду он је многе „меморијале“ највишем месту подносио и никад се без успеха није враћао у народ. Исти тај епископ пише народу епископ из Беча под 9. новем. 1706. год. међу осталим: „тако учините, и тако последујте каковим пишемо и никој са да хатар негледајте садашња моја дужности вама пут указати акоћете тому последовати моћиће јошче шчогди бити аколи нећете нека бог от вас пита зденија и ва будући век ја сам немогу ништа учинити чинилисмо колико смо могли и служили ето 15. лета како се мучимо и трудимо више од друге моје братије и јешче до крвјехошчу се подвазати за наш сиромашки народ.“ и.т.а.

Блажене успомене владице, сада да ти је устати из гроба, па да видиш разлику за ови 160. година, да видиш како пошеки архијереји и онде ди се тако исто о цркви и сиромашном народу ради — мирно седи и никаквог од себе гласа не да чути! — Ако смејмо питати, колико од наших архијереја своје „вољубљеноме“ народу могу озито назвати (као Јасација Дијаконић) да се они за овај „сиромашки“ народ већ од 15. година муче и труде, и да ће се још до крви своје подизати за мило род свој! Јест, они то „сиромашном“ народу при свечаним инсталацијама и у лепим фразима обећавају, па на том обећању и остане. Но опет зато немојмо клонити духом народ је наш свестан себе, у јединству и у слови можемо све постићи: а ваљда ће наша омладина много старовеље из дубоког сна пробудити.

Имадосмо 26. нов. село у Пешти, које је „преодница“ приредила, тај исти дан састанем се с протом будимским који у с. андреји обитава, и повозем га на село у Пешту. „Сачувај ме боже сдговори г. прота — ја на село? но још то би требало, зар да ме онде са вашим јотамма, част, човечанство, величанство, појмовима, и шта ти ја знам којекваким хрватским речима — окупите!“ Морам вам, рече, још и то казати, да ни „В. Високопреосвјаченству“ г. епископу није право и врло негодује што се наш језик данас „овоко ивопачава“, Вадава је било мог г. проту о напретку времена уверавати, доказујући му да је још Досијет казано, да Србина србски треба писати; а Вук је показао и нас научио како треба писати. А то нису људи из данашње омладине. Та сви ми другчије смо писали и говорили пре 20. година, а дружије данас. Чујући г. прота те разлоге, као поплашен брже боље чистац, и није дошао на село. Такових „консервативаца“ у народу имамо и више, али на млађима свет остаје!

П. — Београд, 9. дек. Мислим да неће нико необично бити, што још водимо разговор о нашој влади. Та ми нисмо тако скромни и мирољубиви, да желимо као министри, што мање да се води рачун о њима. То једно, а

на зато им се и одупире, зато се и бори за слободу. Ту би ми могао ко рећи, да су приликом сваког преврата, сваке револуције, трговци били противни револуцији, и то је истина; али и то је истина, да је баш ограничење слободне трговине дало повода ослобођењу Америке. Трговина је осим тога дала народима и материјалних средстава у руке, што су их пре само племићи и попови имали, да остваре идеје, које је њихово столеће развијало. — Као трећи главни фактор навео сам мало пре штампу. Није нужно да потанко разлажем грдну корист штампе, довољно је да речем, да је ширила истине и тежње народа; без штампе не би се могла реформација за тил час по целој Европи распрострајети, без штампе не би могле тежње народа за слободом онаквог полета добити, каквог им је штампа дала. Штампом је престала бити наука својином богаташа и попова, штампа је дала пуку бар свето писмо у руку, из кога је он научио, да ланин позив није да влада, него да учи свет Исусовим истинама, да га учи човечанској љубави. Папе су увиделе моћ штампе, па зато су одмах и увеле цензуру, која свакој слободнијој мисли крила отсеца; али штампа је и поред све цензуре потребама онога доба прилично одговарала.

Ако хоћемо још боље да карактеришемо 16. и 17. век, морамо рећи, да је он материјална и истина, од којих је толико свету на видик изнео, да их још ни 19. век није могао све остварити; у 16. и 17. веку је почетак правог напретка човечијег упркос оковима, у које европске деспоте народе своје окиваху.

Ови су векови још и у толико знаменити, што се у њима један нов свет истурио на светску позорницу, истурио се пак у доста худој форми. Она Америка, која је данас

друго они нам долазе као бура на мору. Док је хуке буке ништа незнамо. Тек кад се стиша, видимо шта таласања изабацише на обалу. Кад је Гарашанин пао, свашта се говорило. Једни говорише да је крвави догађај на „Германији“ узрок тој промени, па да је Гарашанин хтео рата, а кнес није, а после обратило. За тим дође стран уплив да је надвладао, и тај глас обори пређашње. Сада се чује нешто сасвим ново, а наиме, да је „извикани организатор“ шпиритизма и сејач најгнуснијих интрига и раздора између владе и народа“ похватио „нека компромитујућа писма“, из којих се види да је Гарашанин с Орешковићем радио о Босни на своју руку. То вече био је „организатор“ код кнеза у конаку где је свршена „оставка“ Гарашанинова. Сутра министар-председник већ није видео канцеларије своје. Да је Гарашанин изненађен оставком, то је факт, а тиме потврђују могућност тога. Како било да било, тек ако добијемо скорим с а свим ново министарство, као што се говори, имамо случај захаљати, који је померио нашу стару господу, па сад немају ни куд ни камо, а чекајући на њихову увиђаност, на њихов патриотизам — Србија би процветала, а друга браћа наша — незнам да ли би и требале агитације аустријске.

Зацело ће бити сваком мило да чује с каквом је енергијом Ристић пошао на владу. Кад се претставно кнезу, као што сам у једном прошлом допису јавио, отворено је казао, да неће — јер неможе — са досадашњим министрима заједно радити, који немају никаквих начела. И ту је баш руком показао на — Никола Христића.

Министарски органи баш потпаљују одушевљење у народу. Свако оружање поричу, а полицијске строгости све јаче у земљи. На људе, што сви већ зову „шпијунима“, страха су лакоим, тако да узимајући еквипажу којекакви, већ самими њима показују моралну снагу своју. А сувише још познати су међ тим оруђима њиховим неки уједно и као аустријско оруђе. Један је особито познат. Њега ћете видети у један исти дан и у Београду и у Земуну. Са својом фратарском (сад је у цивилу) вештином уме он у Београду од Н. Христића па на ниже свима по коју казати, а тако исто и у Земуну. Него је и код њи сад настала нека узрујаност. Конкуренција велика. Један другог оцрњују, а као што сами веле из „бротнајда“. Безасни црнци, кад се и они могу још признати!

Ових дана умро је и сахрањен је овде Прохаска, секретар у романском посланству. Смрт му је била напрасна. Пијући каву пао је о тле. Као што се доцније чуло, сам је задао себи смрт. Братијано, који баш тада некако дође из Букурешта у Београд био је код њега, имао је с њим подужи разговор, а шта не зна се, и одмах по томе догоди се та изненадна смрт. Веле да се отровао, јер је био у завери некој против кнеза Карла. У томе поелу спомињу и бившег кнеза Кузу.

К. Р. — Из Прага 5. дек. Да вам јавим о једној свечаности која је синоћ овде била. Беше то величанствен призор, којег је општа признателност и патриотско одушевљење и

узор човечијој и народној слободи, отпочиње своју историју ропством. Али и ту није Америка крива, него деспотска Европа, која је одмах појурала да пренесе своју цивилизацију у нови свет, да је онде прода за врло велику цену; американски народи мораше дати за оно мало цивилизације своју личну слободу. То је једна најтавнија црта онога доба која се до најновијих времена одржала.

(Свршиће се.)

„ИСТОРИЈА НАРОДНОГ ОБРАЗОВАЊА КОД СРБА.“

Под тим насловом пише дело професор Алимпје Васиљевић, којег је прва књига изишла већ из државне штампарије у Београду.

Сам писац вели у предговору, да му је „главна намера, да овом историјом намири две потребе код нас: прво, да се зна, какав је напредак учинио досад народ наш у делу свога образовања, има ли он све услове за правилан развитак и има ли снаге да изврши онај задатак, који му као народу једном у историји припада; друго, да се зна какав су правац узеле у новије доба историјске науке, или боље рећи каква су начела унели у историју Бокл и Дрпер.“

По првој овој књизи могли би само проридати како ће писац решити тај свој задатак. О томе се може изрећи суд тек онда, кад буде цело дело готово, а ко би сада хтео то да покуша, томе би се могло пребацити, да говори другима о нечему, чега још ни сам не познаје.

У овој књизи говори писац о ономе, на што треба уопште пазити при исучавању народне образованости и како треба писати историју, и тако нам у овој књизи указује тек пут, ко-

завало. Око седмог часа у вече испунило се по главном улицама прашким мноштво света на ком се опажало, да нешто журно изчек је. Не потраја дуго а указа нам се уз пратњу народне свирке многобројна омладина чешка с буктињама у руци. Она се упутила право дому извртена учитеља и ваљана родољуба свога, професора универзитетског и чувена физиолога Пуркиње, коме се данас навршује осамдесета година трудољубива живота. Пуркиња је један од највећи капацитети у својој струци, он је вишегодишњим неуморним делањем својим на пољу том лепо име стекао не само у Чеха, већ у свеколиког ученог света Осим тога је и у свакој прилици, и при зеленом столу и у свакидашњем животу делом показао да је прави син народа свог. Он је дакле потпуно заслужно да му чешка омладина јавну почаст укаже. Мило и велико пристало је уз свечан спрвод. Буктиња беше више од двеста. Носили су их чланови турнирског друштва „Соко“ и друштва „Умјелица беседа.“ У певању суделовало је велико певачко друштво „Хлахољ“ и друштво „Лукес“ из Смихова, које је рад те свечаности амо дошло. Стижући пред сам дом Пуркињева, камо се већ пре једног часа силна светина испунила, свирала је овдашња грађанска капела врло уметно, затим певали два кора на изменце неколико народних песама. Громовити усклици хиљадама испуљеног народа и громко „слава“ омладине, крај ког се и срско „живео“ разабрати могло, не мога задржати старца, да не покочи на прозор и не одоздрави народни усклик. Опште усхићење и радост достизаху вршак свој, кад оседели родољуб слабањим гласом ал узбуђеном ватром, ком је само млађано срце катро запламити, поче говорити. У беседи својој особито је нагласио, како се он већ у десетој години живота свог мораде растати од домовине, како је 27 година у туђини мучно проводио, учеш је науци, којом мишља кад тад роду своје послужити. Опште саучешће, које му се данас у очи рођена дана указује, уверава га да је задовољан својој одговори, па сад може мирно пробравити још ово неколико дана у љубљеној домовини својој. То је срећа која није сваком намењена. Још нам рече ваљани старац, како гледајући на одушевљену омладину чешку, осећа у себи радост, подобну оној радости, у којој се раставља срце мојесево, када оно са снајеска вјеса угледа обећану земљу. Дао би добри Бог да и чешком народу ускресе што скорје та обећана земља, и он би се лако и радо раставио и онако по њега већ слабо пријатан живота, кад би само још ту највећу народну светковину сам собом доживети могао. „Одушевљеним усклицима с којим се одизаху слушаоци на последње речи ватрена старца не беше краја. Свако је живо осећао родољубни жар, који је та сада глава узбуђеним говором својим у слушаоца подстакнуто. Једна депутација састављена из најотменијих грађана оде, да одоздрави Пуркињу. Међу тим стизаху са свију страна честитајући телеграми. Данас до подне отишло је цело друштво југославенске омладине да му честита, и предала му је адресу која је врло лепо и марљиво изражена. Лито-

јим ћемо поћи да се упознамо са народном образованости код Срба.

Ми честитамо нашем читајућем свету, што добива такога тумача код тога познавања, који стоји на савременом гледишту најизображенији народа и који оним начином испитује, да покаже, како се развијао народни живот, који је савремен данашњој философији. Тај се начин не служи својевољним представкама, него се обраћа посматрању и искуству; из тога искуства вади закључке; у тама закључцима показује законе, по којима се крећу догађаји у људском друштву показује са чега друштво напредује или пропада.

Тај начин, који се доскора тек у природним наукама употребљавао, почиње да се указује и у друштвеним наукама, нарочито у историји, одако је Бекл по њему написао „историју инглеске цивилизације.“ Алимпје Васиљевић врло га јасно представља у уводу или у првој овој књизи историје нар. образов. код Срба. Говорећи о условима, од којих зависи почетак и правац образовања код сваког народа, кратко и разложно нам показује, како су ти услови утицали и на српски народ. Читалац се лако упознаје са најглавнијим миговима у развитку народне свести и добија најопштији преглед образованости код Срба.

С тога је само желети, да писац што пре зготови и остале књиге од истога дела, у којима ће подробије да говори о образованости српској. А онај који храни у срцу љубав према срешји и напредку српском, постараће се, да се те књиге распрострајати у све крајеве наше, и да се досадашњи број читалаца њених, којих се предбројило до близу једне хиљаде, више пута по толико умножи. Т. Н.

графике на је на једном табаку, који је првеном свилом увезан, са златним почетним словима Пуркињева имена на корицама. На првом листу вјер се у круну лепо извајана четир грба југославенски племена а у среди златним словима написано стоји „високородним и велеученом господину др. Фрањи Пуркињи на дан 17. дек. 1867 од југославенске омладине учешће се у Прагу.“ Адреса је на чешком језику писана. Овде вам је шаљем преведену на српски, и молим у име југославенске дружине да је у целини заједно са подписанима саопштите читајућој публици нашој.

Адреса, коју је југославенска омладина у Прагу предала др. Пуркињи на дан рођенца његовог 17. дек. 1867.

„Славни и велеучени Господине, љубљени оче! Данас кад цело Словенство у дубокој благодарности и безгранично поштовању према теби, славни и велеучени господине, слави 80-годишњу успешност твога рођења ступамо пред тебе и ми синови јужних славенских племена, да ти у име наше браће и сународника најтоплије жеље изразимо.

„Име твоје, које се по ваведеном изабрањем свету тако јасно разликује. Још је јасније и свечаније одава у срцима Словенства кој си ти најплеменитији син, кој си снажни стуб!

„Име твоје остаје до века златним словима нацртано у поштиници не само браће Чеха, него и васколикот осталога словенства које поштује у Теби несамозаведу прве величине на обзору ананости него љуби, штудије и уздиже у Теби и верно оданог сина народа свог, одушевљена ускретеља, будитеља и вљаног вођу у бојеви за слободу и једнакост, оца омладине као и правог апостола човекуштва који још и сада високо држи буктињу просвете и свеопћег изабрањења.

„Ступамо пред Тебе да барем колико толико протумачимо чувства поштовања и љубави, која греје срцу за тебе и на обалама Саве и Дунава у на подножју Балкана; да бисмо славом и поздравимо тебе у име свију јужни Словена, који су тиме што су тебе славни муже изабрали за почастна члана југословенске академије у Загребу, трудили су се дати Теби доказ неограничену и искрену поштовања, што га према Теби осећају.

„Јиви још дуго на утеху и славу целог словенства, које погледа на Теб, као на мила оца свога и непрекини никад прекорисно делање Твоје, које тако богате плодове рађа. Сунце среће и покоја нег Ти светли још много година на путањи живота Твог, а мирисне руже не замућене среће нека Ти цветају пред сваком кораком!

„Слава, вечита слава, мила оче!

„Многаја лета!!!

„Ђорђе Крстић Србин, лекар, Ладислав Мразовић Хрват, правник, Франц Томшић Словенац, лекар, Матија Бабаровић Хрват, лекар, Живко Гојковић Србин, правник, Иво Буино Хрват, правник, Драгутин Пец Словенац, лекар, Ахим Дука Србин, лекар, Милан Тејић Србин, лекар, Милан Стојановић Србин, лекар, Скандер Сарачевић, Хрват, приватер, Тове Хајдрих Словенац, слушатељ конзерваторије, Вељко Стојанов Бугарин; правник, Коста Раић, Србин, правник, Адолф Јакшић Хрват, правник, Фрањо Бан, Хрват, слушатељ на конзерваторији, Иван Стефановић Србин, џимназиста, Иван Крајчић—Иванов Хрват, правник, Баумајстер Хрват, правник, Бена Брановачки Србин, лекар, Ракоел Шиглаћ Хрват, правник, М. Дринов Бугарин, Н. Венцовски Словенац, лекар, Мита Ристић Србин, кандидат права, Мита Манојловић Србин, лекар, Едуард Кон Хрват, правник, Густаво Кон Хрват, кандидат права.“

ЈЕДНА НАРЕДБА КОНЗИСТОРИЈАЛНА.

(Продужење.)

Да је црква епархијална установљена у конзисторији на другој каквој установи црквеној по равноправности неби се мора тј невољник пребјати од немиле до недрага, што би онда закључила црква епархијална, у том би суделовале све цркве местне па ко шаком ко напов — сви помало, једном доста.

Нико ни у К. немисли том јаднику на жао учинити, ал кад већ треба страдалнику помоћи, онда да се само једно село мора. Шта је К. вретено да не може свога пароха имати него да мора туђег издржавати. И одкуд да једна парохија због недостатка каква може не држати свештеника, а друга да га е иетим недостатком мора држати!

Кад је већ гријота човека пустити да пропадне, онда нетреба само за једно село да је гријота него за све, нетреба само једна парохија да га издржава него све.

Но и то није нужно.

Има већ ти лепа примера да свештеници свога у христу брата новољна издржавају и издржавају. Ако им и спада у дужност, опет још вије преке нужде да се мора тако помагати. Да шта је наопако од народног фонда? Зар он неби смео том сирмаку кору леба уделити? Да чиј је он кад Србин ни у крајној невољи и може од њега помоћи добити?!

А манастири?! Гријота над гријотом. Зар није ваиа дужност више болне и невољне држати?!

Еј душе установитеља обитељи свети, како се ваша воља данаске слуша! Ви кои сте, градећи задужбине славне, моли мо се тада Богу, да в.м. ваше задужбине, веч куће будну, на онеме ка на овом свету, данаске морали би се молила да се овим на земљи, што пре те мељ сруши, ако се не може друшчије из вл, тај покор и гријота истребити.

То да је конзисторија израдила да фонд ил манастир који тог свештеника издржава два би добра учинила. Учинила би сви ма право

— и стекла уважења код народа, код кога је већ сву веру изгубила.

Ил ако ти није могла, а вој се на овој другој страни прилика отвараља да народу по вољи а себи на добро учини. Требаља је е обштином и капеланом погодбу да учини. Обштина и капелан у данашњим околностима држале би то за особито благовољење, и тај невољник е вљаник престајаљем бије би до смртно обезбеђење, а овако видјено докле. — Ал пречасна конзисторија, као да није рада, ни да чује то име обштина и погодба.

Место да гледи да сваком даном приликом наклоност кад народа од кога ће дамае сутра зависити, заслужује — пречасна конзисторија показала је и са овом својом наредбом, да нимало нехаје за саборска закључења, да ми мало немари за вољу и жељу народну у тим закључењима то учи њина санкцијанирања.

И само она два три карловачка обштинара могу се боље поуздати у „архијерејско ходатајство,“ него у заузимање народни посланика и обштински престава у Пешти, ил илал још нога да очи има а да не види, и уши а да не чује?

На сабору су и архијереји и заступници свештенства седали и оне закључке склонили, на зашто ома неби по њима и радили. По др Суботића разлагању, то би сасвим законито било, тим пре, што је и царски комесар ту бије, кад су се закључци саборски кројили, па је навек оно од закључка одбија, што је по иштрукцији својој знао да влада неће одобрити.

Ал конзисторија и презеси њенп, као да још нису уверени да обштинне имају по правди право, да барају свештенике и то по највише етого, што то право није на сабору е црквеног гледишта доказивано.

II.

Ја писам вент у канонима: јер у богословјим писам чо ни да им се име спомиње. Да нисам од људи, који богословије пи видили нису, а вамоли да су професори у њој били разабрао да је то грчка реч могао сам држати да је немечка, па да значи топ ил напошетку да је то што за јело; ал ако незнам каноне а ја сам чо из уста толико свештеника, да је црква невеста, а свештеник да је женик.

То дабоме да није канон, па је признат из ког се може закон извести, па сво и ја ћу нешто из тог да изведем, а свет нек пресуђује да је логично:

Кад је црква невеста, а свештеник женик, онда обштина бира свештеника.

Та перека црква је невеста означаје онај момент, кад је Христос посто јереј по чину Мелхиседекову, и стога је црква вечита невеста за њега, јер он је јереј во вјек. Тај момент толики је колики је и вечност, и то је овда кад се о цркви христовој уопште говори. Али кад се о поместним црквама говори онда је тај момент онда кад та црква венчањем кларика за црву христову нова свештеника добива.

Пре свака венчања мора договора бити између страна, које у брак ступају, тако дакле и између цркве као невесте и свештеника као женика. Без сагласија те две стране нема законите сазе.

(Свршиће се.)

Ови дана добисмо програм за „СЛОВЕНСКЕ НОВИНЕ,“ које ће од јануара г. 1868. у Пешти, под уредништвом Јована Бобуле излазити.

Те новине јесу за „слогу, једнакост и слободу,“ као што се у програму вели; оне ће тежити помирењу Слована са Мађарима, по речима Хурбана и Кошута, који су јавно казали, да је споразумење народа словачког и мађарског не обходно и ужно.

„Словенске Новине“ осниваће се на закон од 1848. г. и на меморандум народа словачког.

То је све лепо и добро, и ми уз те новине се можемо радовати помирењу, само које неиде противу наших народних права.

Ми знамо, да само слога, једнакост и слобода наше отачаство усећити могу, и дај Боже, да се око тих начела једном сви збратимо.

Ту можемо са основом запитати: јесу ли браћа наша Мађари увидели, да без испуњења преведних жеља народа немађарских и без слоге и једнакости наше обите отачаство никад ерећно бити неможе? Кад ће нам они једном пружити праву братску руку и престаће отуђивати нас одбијањем наших народних жеља? Ми смо у нашем отачаству од страних народа највише претрпели; наше отачаство, како смо могли увек смо бранили, и повесница нам је сведок, да наш народ, као такви, никад туђинце у ову земљу у помоћ звао није.

Ми ћемо и овај пут са „Словенским Новинама“ опет пружити Мађарима братску руку нашу, и чекаћемо да и они осведоче своју

способност, за једнакост и слободу. Видјемо лежи ли и њима тако исто благо обштег отачаства на срцу, као и нама. Али то морају делима показати.

Ил Кошутови и Тирови дописе и прогласи, ни што нам све којешта „Пешти Напо“ обећава, немсгу нас задовољити, док наше школе, свештеници, учбари и учитељи прогонни бивају.

„Словенске Новине“ биће већ последњи покушај братства, који смо учинити могли, да се са Мађарима споразумемо; а после: што да Бог и срећа јуначка.

Јован Товије Лангхофер, Словак.

Р а з н о.

— Једна Рускиња, госпа Сусуков, добила је пре кратко времена диплому доктора медицине на једном швајцарском универзитету. Пре пет година та госпа учила је лекарске науке у Петрограду.

— У Француској близу Аласона умрла је недавно једна стара жена, која је живила оскудно и просјачки. Соба у којој је становала беше у најжалоснијем стању; али по разним будуцима и лукотинама нашло се у готовом новцу око 4000 дуката.

— Памучна жетва у северној Америци рачуна се за ову годину на 2.500.000 дењана (бала).

— Једна инглеска госпа, Марија Старкс, која живи у грофству Онтарио, пожњела је и средила својом собствену руку двадесет и пет ланица пшенице. Част нежној руци која се у зноју свога лица умива!

— Евђен Хатен, историк и статистик француског новинарства, оснивајући се на збирку новина на последњем париском излогу и на друге изворе знања, рачуна да излазе на свет 12 милиона екземплара разних новина, на дан. Он тврди да у Европи има 7000 новина; у Америци 5000; у Азији 500; у Аустралији итд. око 3000; и рачуна да се у средњу руку по 2000 ком. тих новина на дан печатају.

— По ухаћеном рачуну, у сједињеним североамериканским државама на 30.000.000 становника износи годишњи губитак зуба око 20 мил. Тај губитак приписује се јаким просејању пшенице која за рану служи; у брашну таке пшенице нема онолико ћириша колико га треба за утврђење човечијих зуба.

ОГЛАСИ.

Стециште!

На узразењено место обштинског бележника у Меленци у Дистрикту В. кикиндском, овим се стециште да 15. јануара 1868 год. отвара.

Са овим местом склопана је плата годишња од 800 фр. и у име обиталишта 150 фр. авр.

Молбенице проситеља подређење сведочбом о способности бележничкој, у србском, немачком и мађарском језику, имају се обштинском поглаварстау у Меленци до реченог рока припослати.

1—3

О Г Л А С.

Важан проналазак.

Учињен је врло важан проналазак, сазнато је како коса од природе расти. КАРЛО МАЛИ, у Бечу (Herr Charles Mally in Wien Paniglgasse Nr. 7) познат као реинстан проматрач косе, изнашао је тако назв. евалину (Evalina), СРЕДСТВО ЗА РАСТЕЊЕ КОСЕ и БРАДЕ, коме досад још равна нема.

Чешће употребљење евалине помаде даје непољатне успехе, почем не само опадање косе и перутање одма престају, него на ћелавим местима нова коса одма израшћује; а иста помада истерује и код младих од 17 година густу браду.

Почем К. Мали у интересу човштва своја проматрања на том пољу непрестаје чинити, то се сваки моли, да ц. кр. привилег. евалину непромењује са другим средствима за растење косе.

К. Мали ц. кр. прив. евалина помада за растење косе стоји 1 ф. 50 н. Евалина течност за растење браде, 2 ф. 50 н. Добити се могу: у ПЕШТИ: у апотеки Josef v. Török. Alen Vertes (Christofplatz). Eduard Unschuld; код Ivany у БУДИМУ: у МИТРОВИЦИ: код Алексе Крстовошића; у Н. САДУ: код Вагнера; у РУМИ: код Милутиновића и Тирка А.

Мојим бирачима у срезу ердевичком!

На предлог одбора народне странке, и услед препоруке одличнијих србских првака, изабрасте ме господо и браћо; ас свега заступника на сабор.

Изабраши мене католикот свештеника у овом маломе сасвим православноме срезу, показате да као свесни и зрели родољуби желите слогу међу једнокрном браћом Србима и Хрватима не само речу него и делом унапредити.

Хвала вам на поверењу, којим моје незнатне за народну ствар заслуге тако преобљено наградисте.

Хвала и оним србским совољовима који ме препоручише, и којих ће имена златним словима у књига србско-хрватске повестнице забележена бити.

Начела народне странке и моја су начела.

У солидарности са осталима народне странке заступницима верно и храбро ћу бранити част народну и права наше троједнице.

Девиза ми је: Уставна слобода, народност, просвета и напредак!

Живили бирачи народне странке у срезу ердевичком,

Ј. К. Томбор

заступник срезу ердевичком.

ПРИЛОЗИ НА СР. НАР. ПОЗОРИШТЕ.

I. На фонд срп. нар. поз. постојавше друштво „ресуре“ у Вуковару. — 50 ф.

II. На издржавање поз. дружине, приложници из фабрике у Темшвару — 282 ф.

ЈАВАН РАЧУН.

На четвртном предавању у дворани код „царице Јелисавете“ 10. (22.) докембра о. г. пало је свега на каси: 28 фр. 50 н. а. вр. Трошак је износио: за дворану и огрев: 13 ф.; за штампане позивници, осветљење, разносачу позивница итд. 14 фр. 78 н. Свега трошак: 27 фр. 78 н. а. вр. Сувишак 72 н. а. вр.

Добровољне прилоге су дали: г. Софија Пасковића 2 фр.; Лаза Костић 70 н.; Мита Кода 70 н.; Мшаа Полит 70 н.; Милица Јовановића 70 н.; Стеван Николић 70 н.; Петар Стејић 70 н.; а. вр. Младен Р. Стојковић.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Т. Б. Сента 8. декембра. Код нас се главна пијаца држи сваког петка; овога петка 8. декембра била је цена чистог шеници прве врсте по 10 ф. 65 н. ваг. мало лошијој ф. 10.40 н.; ваг. кукуруз о-крљени ф. 5 ваг., на пролеће да се прода по 5 ф. 40 н. ваг. зоб по ф. 2.80 н.

Чирњавски; у БУКУРЕШТУ: код П. Клајна; и у свима познатим апотекама и трговачким продавницама Европе. 6—6

Отварање посластичаре.

Позивно подисати ставља овим П. публици до повољног знања, да је своју посластичару у Кондоршевиј кући отворио.

Што се разновидности самих у ову струку издајућих сорти тиче, то такве с' позивом на мој већ издани програм најучтивје препоручујем а задатак ће ми бити, да наклоност П. публике еетиномом, и брзим извршењем себи придобијем.

2—3 Филип Грос.

(Наша девиза! ПОШТЕЊЕ и ИСТИНА трају најдуже) КОШУЉЕ из сопствене фаб. од правог платна едно у жици и добро за износ, руком шивене, помодни и лепостојећи крој, ЈЕВТИНИЈЕ и БОЉЕ бити неможе! све та својства уважена на ИЗЛОЖБИ ПАРИСКОЈ и припозната од хиљада муштерија МУЖКЕ кош. од рум. пл. средње фина ф. 1 60 до ф. 2, фина ф. 3. финаија ф. 4. најфинија ф. 5. молим дебљину гол. врата послати нам. ЖЕНСКЕ кош. од румб. пл. ф. 1.60, шлинг. ф. 2. (од батист пл. богато руком везене, фина ф. 3 до ф. 3.50, финаија ф. 4, најфинија ф. 5. 50 рифи „широко тежко румбургер платно“ фр. 20, 22, 24, 26, 28. 50 рифи „шир. фино у жици и добро за износ батист пл. ф. 30, 32, 34, 36, 40. ЕСИП се шиле са Nachname (србска писма србски се одговарају). (АДРЕСА) А. S. KRAFT woltzeile Nr. 9. vis-a-vis der Post Wien im Wärscharen Fabriks-Depot. КОМИСИОН Стовариште у Пешти! Стварање кроја у Паризу. 8—8

Alex. Visnya in Neusatz Comptoir Donaugasse Nr. 18-19.

Spielgesellschaft I. auf 10 St. Original Credit-Lose. Behn Theilnehmer. Vorteilhafteste Combination für die Theilnehmer.

bezahlen 25 vierteljährige Raten à fl. 8 — und spielen zusammen auf 10 Stück Original-Credit-Lose in 25 Ziehungen. — Nach Ertrag der letzten Rate erhält jeder Theilnehmer 1 Original-Credit-Los. Nachdem der Werth einer Credit-Promesse bei jeder Ziehung 4 fl. ö. W. beträgt, so repräsentirt das Mitspielen in 25 Ziehungen einen Werth von 100 fl. ö. W. — Das Original-Los hat einen Cours-Werth von 130 fl. ö. W., daher erhält jeder Theilnehmer für die in 6 1/2 Jahren ratenweise bezahlten 200 fl. ö. W. einen Werth von 230 fl. ö. W. — Diese Combination ist nach den vorbestimmten Plan unfehlbar die vorteilhafteste, die bis heute geboten wurde.

Credit-Promessen zur Ziehung am 2. Jänner 1868. Haupt-Treffer 250,000 fl. ö. W. à fl. 3.50 und Stempel.

Ein- und Verkauf von Staatspapieren, Loosen, Aktien, ausländischen Banknoten, Gold- und Silbermünzen, Coupons. Verkauf von allen Gattungen Staats- und Privat-Lotterie-Losen auf monatliche Ratenzahlung. PROMESSEN von allen Gattungen Loosen. Arrangement von Spiel-Gesellschaften.

Producten-, Commissions- & Wechsel-Geschäft.